

VSEVOLOD MEYERHOLD

De Picasso van het theater

En de Shakespeare van de mise-en-scène

Gemaakt door Lobke van Kommer

Inleiding

Ik heb voor mijn profielwerkstuk vier maanden lang Vsevolod Meyerhold onderzocht. Mijn profielwerkstuk gaat vooral over de biomechanica; een deel van de training van Meyerhold. Voordat ik aan dit onderzoek kon beginnen, heb ik eerst de periode waarin Meyerhold leefde onderzocht. Dit is heel erg belangrijk voor mijn verdere onderzoek, omdat de geschiedenis van Rusland veel te maken heeft met de biomechanica. Daarna heb ik onderzocht wie Meyerhold eigenlijk was en hoe hij regisseur is geworden.

Na deze twee deelonderwerpen ben ik begonnen met het onderzoek naar de biomechanica van Meyerhold. Hiervoor heb ik vijf verschillende boeken of essays gelezen en verschillende films op Youtube gekeken. Ik heb deze informatie opgeschreven in een klein boekje en ik heb hierbij ook ander materiaal geplakt of geschreven wat mij deed denken aan Meyerhold. In hoofdstuk 3 heb ik een korte samenvatting gemaakt van de teksten over de biomechanica uit het kleine procesboekje.

Het leek mij erg interessant om Meyerhold te vergelijken met Oskar Schlemmer, omdat zij allebei vanuit beweging werken maar op een hele andere manier. Om deze vergelijking te kunnen maken, heb ik het Triadische Ballet van Oskar Schlemmer onderzocht. Ik heb geen globale schets gemaakt van de tijd waarin Schlemmer leefde gemaakt, omdat mijn onderzoek vooral gaat over de biomechanica van Meyerhold.

Met dit theoretisch onderzoek heb ik een voorstelling van ongeveer tien minuten gemaakt. Ik heb geprobeerd mijn stijl, Meyerholds stijl en Schlemmers stijl met elkaar te verweven. De voorstelling is mijn eindproduct en het theoretische deel heeft mij vooral geholpen om dat eindproduct te kunnen maken. Mijn onderzoeksvraag is daarom ook: hoe kan ik mijn stijl, Meyerholds stijl en Schlemmers stijl en denkwijze verweven tot één voorstelling.

Maar waarom nou Meyerhold? Ik kende Meyerhold al een aantal jaar, omdat we het hebben gehad bij drama. Meyerhold interesseerde mij meteen, omdat hij vanuit een hele andere manier theater maakt dan dat ik gewend ben. Hij maakt theater vanuit beweging en vorm terwijl ik theater maak vanuit een thema of een tekst. Ik vond het heel erg interessant om mijn kennis op deze manier uit te breiden.

Inhoud

Hoofdstuk 1: Een globale schets van de tijd waarin Vsevolod Meyerhold leefde (1874-1940)

Hoofdstuk 2: Een korte levensloop van Vsevolod Meyerhold

Hoofdstuk 3: De biomechanica van Vsevolod Meyerhold

Hoofdstuk 4: Het Triadische Ballet van Oskar Schlemmer

Hoofdstuk 5: Vergelijking tussen Meyerhold en Schlemmer

Hoofdstuk 6: Logboek

Hoofdstuk 7: Bronnen

Hoofdstuk 8: Plan van aanpak

1. Een globale schets van de tijd waarin Vsevolod Meyerhold leefde (1874-1940)

Meyerhold groeide op in de tijd dat Rusland een tsarenrijk was. Van 1868 tot 1918 had de laatste tsaar Nicolaas II Aleksandrovitsj de absolute macht. Nicolaas vond dat het zijn heilige taak was om het autocratisch bewind van zijn vader, Alexander II, door te zetten maar hij was er echter nog niet klaar voor. Nicolaas II trouwde in 1894 met Alix van Hessen-Darmstadt, die na haar huwelijk de naam Alexandra Fjodorovna aannam, omdat ze zich moest laten bekeren tot de Russisch-orthodoxe kerk. De russisch-orthodoxe kerk was de staatsgodsdienst in het tsarenrijk. Nicolaas II had weinig politiek inzicht maar genoot dagelijks van zijn drukke en vrolijke hofleven samen met zijn vrouw Alexandra. Hij trok zich niks aan van de armoedige omstandigheden op het plattenland.

De tsaar Nicolaas II met zijn vrouw en kinderen 1914

De meeste mensen woonden op het plattenland en er was sprake van een agrarische samenleving. De gronden waren vruchtbaar maar door de achtergebleven landbouwtechnieken konden de boeren daar weinig mee. Er veranderde erg weinig op het plattenland vergeleken met de andere landen waardoor het achterbleef op de rest van de wereld. Hierdoor was er erg veel armoede en honger. Er kwam zelfs een hongernood maar de regering reageerde onhandig op deze crisissituatie. Ze wilden namelijk de graanexport niet stoppen, ook al werd er honger geleden. De regering kon het allemaal niet aan en riep de burgerij op om te helpen en dat deden ze. Duizenden betrokken burgers sloten zich aan bij de hulpteams, opgericht door zogenaamde zemstvo's die zich bezighielden met het 'goede werken' (bouw van scholen, ziekenhuizen, etc.). Door de hongersnood komt er een debat op gang over de oorzaak van deze crisis. De ideeën van Karl Marx werden vaak genoemd, want door het kapitalisme zou er een kloof tussen rijke en arme boeren ontstaan zijn. In deze periode kwam namelijk ook de industrialisatie op gang, waardoor de traditionele boeren problemen kregen. Steeds meer ambachten werden vervangen door machines, waardoor sommige boeren geen baan meer hadden. De debatten zorgde voor een groei van de socialistische bewegingen.

Tot 1904 hadden rechters het recht om zweepslagen uit te delen aan boeren wegens openbare dronkenschap of het onrechtmatig betreden van de landerijen van een grondbezitter. Er waren voortdurend discussies over wie nou de grondbezitter was: de boeren of de landheren. De landheren waren van adel en hadden dan ook betaald voor het stuk grond maar de boeren waren er van overtuigd dat het stuk grond alleen eigendom was van God. Wat ik probeer duidelijk te maken is dat boeren werden gezien en behandeld als onderdanen door de adel. Door deze behandeling waren boeren niet altijd erg beschaafd, want er kwamen veel vechtpartijen voor tussen verschillende boeren groepen. Ook dronken boeren erg veel alcohol, waardoor er veel dronkenlappen

kwamen.

Rusland bleef dus heel erg achter op de rest van de wereld en het werd tijd voor een verandering. Aan het einde van de 19e eeuw kwam er een burgersmaatschappij op; meer mensen gingen een opleiding volgen, boeren konden hogerop komen en het nationalisme (een ideologie die het eigen land als uitgangspunt stelt) kwam op. Het nationalisme was eigenlijk vooral bekend bij de adel maar werd door de aanleg van spoorwegen, de verbreiding van de post en de krant ook bekend bij de boeren. De nieuwe generatie van deze tijd wilde niet meer, zoals hun ouders, als boer op het plattenland leven maar wilde naar de stad om daar betaald werk te vinden. Er was echter geen plek voor deze groei in de steden, waardoor meerdere gezinnen samen in veel te kleine ruimtes leefden. Een deel van de boeren werden arbeiders in de fabrieken en de omstandigheden daar waren afschuwelijk. Veel fabriekseigenaren behandelden hun arbeiders als bezit. Op het overtreden van fabrieksregels stonden geldboets of zelfs zweepslagen. Helaas, waren voor 1905 stakingen verboden maar na 1905 kwamen er zelfs vakbonden. In 1905 werd namelijk de Doema (besturend college van de Sovjet-Unie) opgericht, waardoor er meer grondrechten kwamen. De arbeiders kwamen ook in opstand en die opstanden doen denken aan de ongeorganiseerde boerenmassa. In 1901 werd de Partij van de Socialisten-Revolutionairen (of Wil van het Volk) opgericht. Deze partij streefde naar een beter leven voor de boeren. *Het kapitaal* van Karl Marx heeft heel veel invloed gehad in Rusland, omdat daarin de belofte werd gedaan dat Rusland deel zou worden van het Westen met zijn cultuur, instituties en andere kenmerken van een vrij politiek systeem.

In 1903 viel de Russische Sociaal-Democratische Arbeidspartij in twee facties uiteen: aan de ene kant Lenin, die graag één absolute leider wilde en aan de andere kant Martov, die via een democratie manier het socialisme invoeren. Lenin kreeg bij de stemming de meeste stemmen en noemde deze meerderheid: de bolsjewieken. De minderheid noemde Lenin 'menschewieken'.

Propaganda van Lenin als één absolute en sterke leider 1924

Op 9 januari 1905 trokken lange rijen demonstranten over het ijs naar het centrum van Sint-Petersburg geleid door de priester Georgi Gapon. Tijdens de demonstratie wordt de stoet opeens door soldaten aangevallen en er werden veertig mensen gedood en honderden mensen raakten gewond. Na deze 'Bloedige Zondag' ontstond er een haat voor de tsaar en kwamen er veel meer stakingen en demonstraties. Ook werd voor het eerst in de moderne geschiedenis een moderne Europese natie verslagen door een Aziatisch volk; Rusland werd verslagen door Japan. De tsaar, Nicolaas II, wilde geen politieke hervormingen ook al waren deze echt nodig. Het verzet na de 'Bloedige Zondag' werd alleen nog maar radicaler en krachtiger. Ook intellectuelen gingen zich nu mengen in de strijd. Toen de boeren hoorde over de zwakte van de regering, zagen ze hun kans om pachtstakingen te beginnen; landhuizen werden verwoest, kaptten bomen op de grond van de landadel en haalden hooi binnen. Het leger probeerde deze boerenopstanden tegen te gaan maar dit lukte niet. De regering had het niet meer onder controle.

Op donderdag 23 februari in 1917 (data zijn volgens de oude juliaanse kalender) begon de februarirevolutie. Het begon allemaal met brood, want al weken lang stonden er rijen voor de bakkerijen in Petrograd. Die dag was het Internationale Vrouwendag, een socialistisch hoogtepunt van het jaar en er werd geïmagineerd tegen het broodtekort. Mensen waren gewapend om tegen de soldaten te vechten. Er waren spandoeken met daarop: 'WEG MET DE TSAAR' en 'STOP DE OORLOG' (de tsaar stopte namelijk veel geld in de eerste wereldoorlog). Er vielen heel erg veel doden en het wordt ook wel de 'Tweede Bloedige Zondag' genoemd. Op 1 maart werd de Doema (de regering met de tsaar) opgeheft en vervangen door de Voorlopige Regering. De tsaar trad zelf af en zijn zoon wilde hem niet opvolgen. Later werd de tsaar vermoord door bolsjewieken.

Het begin van de Februarirevolutie 1917

Op het plattenland waren ze minder blij met het aftreden van de tsaar, omdat het zou een religieuze zonde zijn maar uiteindelijk waren ook de boeren blij met het aftreden. De Februarirevolutie was een revolutie tegen de monarchie en voor de democratie. De Voorlopige Regering stelde verschillende wetten aan voor meningsuiting, persvrijheid, algemeen stemrecht voor mannen en vrouwen en schafte discriminerende wetten af met betrekking tot geloof, ras of sekse. De Voorlopige Regering plande een verkiezing (de Grondwetgevende Vergadering) in november, maar toen hadden de bolsjewieken de macht al gegrepen. Door de Februarirevolutie vervingen de Russen de titel 'burger' naar 'kameraad', omdat de sociale klassen steeds minder belangrijk werden.

Niemand had de behoefte om te wachten tot november, waardoor er arbeidsorganisaties (deze organisaties streefden naar een eerlijke behandeling van arbeiders) werden opgericht. Deze organisaties werden geleid door de bolsjewieken. In oktober 1917 kwam onder leiding van Lenin de Oktoberrevolutie, een staatsgreep van de bolsjewieken. Hierdoor hadden de bolsjewieken dus de macht en werd de Voorlopige Regering afgezet. De bolsjewieken brandmerkten de bourgeoisie als volksvijanden, waardoor veel mensen van de bourgeoisie zich gedwongen voelde om al hun bezittingen te verkopen en te vluchten naar het buitenland. Lenin wilde niet oorlog voeren met Duitsland maar juist vrede, omdat anders de revolutie in gevaar zou komen. Dit lukte uiteindelijk ook in ruil voor een paar landen.

Een spotprent of propaganda van Lenin die de vorsten en het kapitalisme 'wegveegt' 1930

Er ontstond een burgeroorlog tussen het Witte leger (tegen de bolsjewieken) en het Rode leger (de bolsjewieken). Lenin was groot voorstander van deze burgeroorlog. Het Rode Leger was niet heel erg sterk en daarom werd de dienstplicht ingesteld. De boeren reageerden hier niet blij op, omdat ze niet hun land wilden verlaten tijdens het oogstseizoen. Steeds meer boeren sloten zich uiteindelijk wel aan bij het Rode leger, omdat het Witte leger de revolutie op het plattenland bedrogen. Het Rode leger werd

hierdoor veel sterker en dat kwam niet alleen, omdat het veel groter was maar ook, omdat het Rode leger een duidelijk politiek standpunt had vergeleken met het Witte Leger. Het enige dat het Witte Leger gemeen had, was het willen terugdraaien van de tijd voor oktober 1917. Na de verdrijving van het Witte Leger, keerden de boeren zich weer tegen het Rode leger. Zij zouden hun graan afpakken, terwijl er in 1921 weer een hongersnood bezig was.

Langzamerhand werd de terreur van Lenin steeds erger. Alle mensen die een bedreiging vormde voor de revolutie of iets op een andere manier fout deden, werden opgepakt en gemarteld. Een bekende martelmethode is 'de handschoen', hier werden de handen van het slachtoffer net zo lang in kokend water gehouden tot de verbrande huid eraf kon worden gepeld. Lenin vond dat zonder de Rode Terreur geen revolutie voltooid kon worden.

Een groot aantal mannen zijn geëxecuteerd in Wezenberg door de Rode Terreur 1919

Moskou was de eerste industriestad die in opstand kwam. Arbeiders wilden dat er een einde kwam aan de voorrechten van de communisten, dat de vrije handel (communisten hadden dit afgeschaft) weer werd toegestaan, dat de burgerlijke vrijheden en de Grondwetgevende Vergadering weer in ere werden hersteld en dat de Rode Terreur veel minder zou worden. De stakingen verspreidden zich ook naar Petrograd. Om de orde te herstellen, richtten de bolsjewieken de NEP (Nieuwe Economische Politiek) op. Dit hield in dat de boeren, nadat ze hun belasting in natura hadden betaald, de overschotten op de vrije markt mochten verhandelen. Lenin deed er alles aan om de boerenopstanden te onderdrukken.

Op 21 januari 1924 overleed Lenin (het leninisme werd nog wel altijd geëerd) en er moest een nieuwe opvolger komen. Stalin wist na een machtsstrijd de macht in handen te krijgen en het communisme werd nog extremer. Stalin wilde dat niemand zich meer voelde als een individu maar dat het juist meer gericht was op het collectief: staatskinderopvang, staatswasserijen en staatskantines. Het onderwijs was totaal gericht op het vormen van ideale Sovjetmensen. Stalin schafte de NEP af en verving dit door het vijfjarenplan. De Sovjet-Unie liep erg achter op industrieëlniveau vergeleken met andere landen en Stalin wilde deze achterstand in vijf jaar inhalen. Er moest een totaal nieuwe samenleving worden opgebouwd in vijf jaar tijd, wat bijna onmogelijk was. Stalin maakte propaganda met teksten zoals: 'HARDE WERK WORDT BELOOND' en 'HET VIJFJARENPLAN IN VIER JAAR'. Alle boederijen werden gecollectiviseerd en er ontstond een walging voor individuele boeren: koelakken. Veel koelakken werden onderdrukt, omdat ze

niet welkom waren in deze nieuwe samenleving waarbij alles een collectief moest vormen. Er werden speciale werkkampen voor deze koelakken (meestal de beste

boeren) opgericht. Door de verdrijving van de koelakken, werd de economie in de Sovjet-Unie een ramp. Er ontstond tussen 1932 en 1933 weer een hongersnood.

Propaganda voor het vijfjarenplan 1946-1950

Veel boeren onvluchtten de collectieve boerderijen en gingen in de stad leven, hierdoor groeide de stadsbevolking vreselijk snel. De boeren konden allemaal aan het werk in de fabrieken door het vijfjarenplan van Stalin. De productiviteit van de arbeiders werd bijgehouden en de arbeiders die het hardste werkten, kregen een beloning. Het vijfjarenplan kon niet worden gerealiseerd zonder dwangarbeid in te zetten. Mensen die tegen de revolutie waren, werden in een Goelag (opvoedingskamp) opgevangen en deze mensen werden ook dwangarbeiders.

Het gemiddelde loon was de helft vergeleken met 1928, de arbeidsuren werden verdubbeld en er lag amper eten in de winkel. Er ontstond hierdoor onvrede bij de bevolking en er kwamen opstanden. De stakingsleiders werden opgepakt en onderdrukt. Er kwamen later namelijk meer luxegoederen, zoals parfum, chocolade en de 'Sovjetchampagne'. Het standenverschil op de werkvloer was wel overduidelijk herkenbaar: wie niet tot de Sovjetelite behoorde, had weinig of niets. Dit verschil werd steeds groter. De generatie die geboren is na 1917 zag de communistische utopie niet als een verre droom maar als een reëel toekomstperspectief dat elk moment werkelijkheid kon worden.

Stalin besloot ook alles over de kunsten. De kunst moest realistisch zijn en de kunstenaar moest het volk laten dromen over de toekomst van de Sovjet-Unie. Er werden grote gebouwen gebouwd om te laten zien dat de Sovjet-Unie sterk was; de favoriete films van Stalin, meestal over helden, werden gedraaid in de bioscopen; dans en jazzmuziek werd weer heel erg toegejuicht. Kunstenaars moesten alleen nog maar kunstwerken maken die een optimistische werken maken en het werk moest ook toegankelijk zijn voor de gewone man. Deed je dit niet? Dan werd je gearresteerd, gemarteld en vermoord. Stalin vond de kunst uit de 19e eeuw heel erg interessant. Ook maakte Stalin echtscheidingen ingewikkelder en duurder, de alimentatie ging omhoog en homoseksualiteit en abortus werden verboden. De vrouwen hadden een traditionele rol in het huis maar moesten ook hard werken in de fabrieken.

Propaganda van Stalin die wordt afgebeeld als een familieman 1937

De Grote Terreur van 1937-1938 was een gecontroleerd bloedbad. Mensen die tegen de revolutie waren of een bedreiging vormde om één of andere reden, werden opgepakt, gemarteld en vermoord. Vijf procent van de opgepakte mensen waren ook echt een vijand, er waren dus heel erg veel onschuldige slachtoffers. Ook veel partijleden, die een bedreiging vormden, werden opgepakt. De meeste slachtoffers waren voormalige koelakken. Er werden politie-informaten ingezet, die overal zaten, om mensen te verklikken. Sommige informanten deden het vrijwillig maar de meeste informanten

deden het werk onvrijwillig. Niemand durfden vraagtekens bij de arrestaties te plaatsen.

Stalin wilde zich liever niet bemoeien met de Tweede Wereldoorlog, omdat dit om kapitalistische landen ging. Op 23 augustus 1939 tekende de Sovjet-Unie een niet-aanvalsverdrag met nazi-Duitsland. Hitler schreef in zijn boek 'Mein Kampf' dat hij heel graag Rusland wilde veroveren maar Stalin bleef vasthouden aan zijn revolutionaire koers en leverde Duitsland de economische hulpbronnen die het land nodig had voor een langdurige oorlog met de westerse mogendheden. Stalin was er van overtuigd dat Hitler zijn legers niet tegen de Sovjet-unie zou inzetten. Het leger wist dondersgoed dat Hitler, de Sovjet-Unie wilde aanvallen maar het leger durfde niet meer op eigen initiatief te handelen.

2. Een korte levensloop van Vsevolod Meyerhold

Theodor Kazimir Meiergold wordt geboren in 1874 in een kleine stad ten zuidoosten van Moskou, Penza. Zijn vader is directeur van een stokerij in Penza. In 1895 trouwt Theodor Kazimir Meiergold en treedt toe tot de Russisch-orthodoxe kerk. Zijn naam verandert dan naar Vsevolod Emiljewitsj Meyerhold; minder Duits en minder joods.

In 1895 is Meyerhold klaar met zijn school en gaat rechten studeren. Deze studie houdt hij echter maar twee termijnen vol, omdat hij gefascineerd raakt door het theater. Deze fascinatie wordt al snel serieus en hij schrijft zich in voor de school Moskou's Philharmonisch Genootschap en Drama School. In 1898/1899 zitten Meyerhold en zijn leermeester Konstantin Sergejevitsj Stanislavski tegenover elkaar om het toneelensemble het Moskou's Kunst Theater MCHAT te redden, want dit was bijna bankroet. Ze besloten samen om het stuk 'n Meeuw van Anton Tsjechov opnieuw te spelen. Meyerhold en Stanislavski spelen er samen als acteurs in. Tot ongeveer 1905 maakte Meyerhold veel realistische stukken, zoals Stanislavski ook deed maar na 1905 vormt Meyerhold een eigen stijl, eigen methodes en zijn eigen theatertaal. Meyerhold beslist om te vertrekken bij Stanislavski en gaat experimenteren met de steractrice Vera Kommissarjevskaja. De reacties van het publiek zijn niet erg goed en Vera verwijt Meyerhold dat. Hij wordt ontslagen maar kort daarna wordt hij alweer benoemd tot artistiek leider bij de Keizerlijke Theaters. Er zit alleen wel een voorwaarde aan; zijn experimentele theater moet hij maar even inhouden. Hierdoor krijgt Meyerhold twee levens; zijn brave leven en het leven onder de naam 'Doctor Dappertutto' ('Dokter Overall'). Onder deze naam organiseert hij cursussen, lezingen, discussies, experimentele voorstellingen, performances, etudes en pantomimes in kleine theaters,

studio's, bij mensen thuis, in huiskamers van vrienden en op gelegenhedslocaties. Hij ontdekt hierdoor het theater dat hij later gaat maken: het kermistheater van de alleskunnende, groteske performer, de fysieke transformeerder, de toneelspeler als machinist. Meyerholds ultieme doel is de balagan-toneelspeler, de alleskunner die veel kwaliteiten in zich verenigt: spelen, zingen, mimen, dansen, musiceren, jongleren, acrobatische stunts uitvoeren en de clown spelen.

In 1913 had Meyerhold een eigen studio waarin hij ging experimenteren met verschillende acteurs. Iedereen mocht erheen komen, want het is geen opleiding. In deze studio ontstond ook de bewegingstechniek: biomechanica. Eén van de uitspraken van Meyerhold was: Meyerhold: 'Training! Training! Maar als het een training is die alleen maar het lichaam traint en niet het hoofd, dank u wel! Ik heb geen acteurs nodig die goed kunnen bewegen maar die niet kunnen nadenken.' Meyerhold walgde van het realisme en het naturalisme, waarbij het nadenken en het inleven heel erg belangrijk waren. In 1918 werd Meyerhold opgepakt door het Rode Leger, omdat hij zich als een anti-bolsjewiek gedroeg. Na zijn vrijlating ontwikkelde Meyerhold een programma voor het 'Theater Oktober'. Hij maakte de voorstelling 'Le Cocu Magnifique', waarin de thematiek helemaal niks te maken had met de revolutie maar de biomechanica heel goed terug te zien was. Het decor is heel erg belangrijk in dit stuk; een decor zoals we dat nu kennen van het spel 'apenkooien'. De toneelspelers zijn arbeiders die werken in een machine en via fysieke acties hun verhaal vertellen in een wervelende show van acrobatische stunts, uitzinnige dansen, botsingen, gevechten, sprongen op borst en rug, glijpartijen. Het publieke succes is groot maar de schok is ook groot. De bolsjewieken vonden het niks en er werd zelfs gezegd: 'Ik heb de zaal verlaten tegen het einde van het tweede bedrijf, ten prooi aan een pijnlijk gevoel, alsof men mij op de ziel heeft gespuwd. Ik ben plaatsvervangend beschaamd voor het publiek dat met dierlijk gelach zit te schateren om oorvijgen, valpartijen en grofheden.' (door: volkscommissaris Anatoli Lunatsjarski).

Ondanks het strenge regime van Stalin had Meyerhold nog grootste plannen, zoals het bouwen van een nieuw theater. Helaas heeft hij dit nieuwe theater nooit kunnen zien. Meyerhold werd in juli 1939 opgepakt en onder barbaarse martelingen heeft hij een bekentenis afgelegd, welke hij weer terugnám in de rechtbank. Hij kreeg de doodstraf en werd de volgende dag meteen geëxecuteerd. In 1955 werd hij postuum vrijgesproken.

3. De biomechanica van Vsevolod Meyerhold

Wat is de biomechanica van Vsevolod Meyerhold nou eigenlijk? Niemand die hier duidelijk antwoord op kan geven, omdat Meyerhold dat zelf ook nooit heeft gedaan. Ik ga toch proberen de biomechanica zo kort en duidelijk mogelijk uit te leggen.

We kunnen de biomechanica zien als één van de experimentele trainingen van Meyerhold. Deze training hielp de acteur controle en bewustwording te krijgen over zijn eigen lichaam. Dit deed Meyerhold door middel van een aantal etudes (oefeningen met verschillende bewegingen):

1. Het schieten met de boog
2. Het werpen van de steen
3. De klap in het gezicht (zie eind van dit deelonderwerp)
4. De steek met de dolk
5. Het bouwen van de piramide
6. Het uithalen (schoppen) van de voeten
7. De sprong op de borst
8. Het laten vallen van gewicht
9. Het paard en de ruiter
10. Het uit balans brengen
11. Het dragen van de zak
12. De sprong van de rug
13. De cirkel

Elk van deze etudes had een bepaalde functie voor het lichaam, zoals 'Het werpen van een steen' de schouders sterker maakt. Bijna elke etude begon en eindigde met een dactylos (een bepaalde beweging). De 'tormos' betekent letterlijk 'rem'. Het is een hindernis, een vertraging waardoor er een ander tempo ontstaat. De 'rakurs' betekent letterlijk 'perspectivische verkorting'. Het is een korte bevrozing tussen twee bewegingen. Ook was er een basispositie van een bokser; de acteur moest telkens alert zijn en bereid zijn tot bewegen. De acteur moest deze etudes allemaal erg goed onder de knie hebben, want vanuit de biomechanica kon het voelen ontstaan. Je doet wat en je voelt wat; vanuit de beweging komt het gevoel.

Om deze training uit te kunnen voeren, zijn er een aantal basisskills nodig:

- Nauwkeurigheid: de oefening moet precies op dezelfde manier opnieuw gedaan kunnen worden.
- Balans: op elk moment moet je deze balans kunnen vinden. Ook moet de acteur het zwaartepunt in zijn lichaam juist plaatsen.
- Coördinatie: elkaar aanvoelen en samenwerking is heel erg belangrijk.

- Efficiëntie: het economisch mogelijk bewegen is een heel erg belangrijk onderdeel van de biomechanica. Een arbeider werkt namelijk ook zo economisch mogelijk.
- Ritme: het ritme moest al deze elementen bij elkaar lijmen en dat deed hij door de bewegingen op te delen in drie delen: 1. Voorbereiding (Otzak), 2. Actie (Posil) en 3. Eindpunt (Tochka).
- Expressiviteit: hier verstond Meyerhold het communiceren met de toeschouwer onder.
- Responsiviteit: het alert zijn tijdens de scène.
- Speelsheid en discipline.

Meyerhold ging ook samen met zijn acteurs kijken naar werkende arbeiders en de lichamen onderzoeken. Zoals ik al eerder aangaf, bewegen arbeiders zo economisch mogelijk en dit was ook het doel van Meyerhold; geen onnodige bewegingen. Het economisch mogelijk maken, gaat ook over het stilleren van het theater. Meyerhold was hier een meester in; hij maakte het theater steeds abstracter en liet steeds minder zien. In tegenstelling met Konstantin Stanislavski wilde Meyerhold dat de toeschouwer zelf bepaalde dingen moest invullen en dat niet alles met de paplepel werd ingegoten. Majakowski zei (ook een groot regisseur die in contact stond met Meyerhold):

*"Bij andere schouwburgen
gaat het niet om het voor-stellen
voor hen is het toneel
een soort sleutelgat.
Zit stil en begluur
een stuk leven van je buur.
Ook wij tonen het echte leven.
alleen – door het toneel omgezet
in een aller-óngewoonst schouwspel."*

Meyerhold had ook een bepaalde formule opgesteld, want de acteur werd gezien als een materiaal of een machine. Deze formule was: $N = A1 + A2$. Hierbij is N de acteur, A1 is de acteur die het idee opvat en A2 is het lichaam van de acteur. Het lichaam en het gevoel of het denken worden dus gescheiden. Deze formule komt in de etudes naar voren, omdat de acteurs telkens de volgende beweging overdenken voordat ze hem daadwerkelijk uitvoeren. Verder is deze formule eigenlijk onmogelijk om uit te voeren, omdat lichaam en gedachte één zijn.

Op het eerste gezicht lijkt de biomechanica heel erg mechanisch en dat is het aan het begin ook. Wanneer de acteurs de etudes aan het leren zijn, is het allemaal nog heel erg mechanisch; constructivistisch. Later wordt het organisch, want dan gaat het om de manier waarop de acteurs de etudes uitvoeren. Er wordt een betekenis gekoppeld aan de etudes.

Het constructivisme speelde ook een belangrijke rol bij Meyerhold. Het decor van 'Le Cocu Magnifique' is de eerste biomechanische voorstelling van Meyerhold waarbij Ljoebov Popova het decor had ontworpen.

Zoals je kunt zien, lijkt het decor bijna op een fabriekshal en is het eigenlijk vooral functioneel. De acteurs moesten het decor of eigenlijk 'de machine' in werking zetten. Alle acteurs hadden hetzelfde kostuum aan; overals.

Ik vind dat je de biomechanica als een pure vorm van theater kunt zien, omdat de acteurs echt fysiek getraind worden. Meyerhold vindt dat de acteur een sterk lichaam moet hebben en dat krijgt de acteur door middel van training in; lichamelijke opvoeding, acrobatiek, dans, ritmiek, boksen en schermen. Vanuit deze pure bewegingen (vorm) ontstaat de inhoud. De prikkels en reflexen die de bewegingen laten ontstaan, zijn gekoppeld aan een bepaald gevoel en de lading ervan slaat ook op de toeschouwer over. De bewegingen kunnen voorkomen dat de psychologie de overhand neemt.

“De klap in het gezicht” door Nathalie Gringhuis en Lobke van Kommer

Nummer 1

Nummer 2

Nummer 3

Nummer 4

Nummer 5

Nummer 6

Nummer 7

Nummer 8

Nummer 9

Nummer 10

Nummer 11

Nummer 12

Nummer 13

Nummer 14

Nummer 15

Nummer 16

Nummer 17

Nummer 18

Nummer 19

Nummer 20

4. Het Triadisch Ballet van Oskar Schlemmer

Oskar Schlemmer hoorde bij de mannen van het Bauhaus (een opleiding voor beeldend kunstenaars, ambachtslieden en architecten van 1919 tot 1932). Deze groep streefde naar een Gesamtkunstwerke, een kunstwerk waarbij verschillende kunstdisciplines samenwerken. Oskar Schlemmer was zelf beeldend kunstenaar maar werkte ook als choreograaf. Schlemmer sloot zich niet aan bij één van de bekende kunststromingen in die tijd (-ismen).

Het 'Triadisch Ballet' is Schlemmer's bekendste choreografie maar helaas is de originele versie niet meer beschikbaar. Het 'Triadisch Ballet' is wel opnieuw gespeeld en gefilmd waardoor we nog wel een beeld kunnen krijgen van deze stijl. Oskar Schlemmer maakte eerst de kostuums en daarna de choreografie. Dit was ook nodig, omdat het erg lastig was om in de kostuums te bewegen (zoals te zien op de afbeeldingen hieronder). Schlemmer zag de dans gelijkwaardig aan de kostuums, het licht en het decor.

De voorstelling is in drie delen verdeeld: roze, geel en zwart. Dit is ook de reden waarom het ballet het 'triadisch ballet' heet. Ook zijn er drie primaire vormen: bol, kubus en piramide en er zijn drie verschillende kleuren: rood, groen, blauw, die het verdere toneelbeeld vullen. Er zijn twaalf verschillende dansen, achttien verschillende kostuums en drie verschillende acteurs. Al deze getallen zijn terug te leiden op het getal drie. De dansers waren onderdeel van de performance en droegen maskers. Hierdoor ontstond er een soort van anonimiteit en de dansers moesten zich aanpassen aan de kostuums. Elk kostuum had een bepaalde beweging; bijvoorbeeld heel erg robotachtig en tegenstellend juist hele sierlijke bewegingen.

Bij de voorstellingen van Oskar Schlemmer ging het vooral om de vorm en hoe deze in de ruimte gebruikt werd. De inhoud was moeilijk te begrijpen en daar was dan ook veel ophef over. Er is duidelijk geen verhaal aanwezig en sommige personages lijken niet erg zinvol. De kostuums zijn heel erg mooi maar het dansen wordt er niet 'mooier' van. Het

moderne wordt soms afgewisseld met klassieke danspassen. De stemming lijkt heel erg vrolijk maar verandert langzamerhand naar mystiek.

Ik denk zelf dat er geen inhoud zat in het 'Triadisch Ballet', maar dat het puur om de vorm ging. Het 'Triadisch Ballet' wordt ook wel het poppenballet genoemd en ik denk dat dit precies uitlegt wat Oskar Schlemmer wilde bereiken. Bij poppenballet gaat het namelijk ook puur om de beweging; het is namelijk lastig om een emotie te laten zien met een gezicht dat niet kan veranderen of een houterig lichaam. Het gaat dus niet om het gevoel van de acteur maar om het beeld dat de acteur met zijn lichaam neerzet.

Er is wel een duidelijk contrast aanwezig tussen de bewegingen en de kostuums. Het ene kostuum is heel erg machine-achtig en daardoor wat 'stoerder' en het andere kostuum heeft meer wat van de klassieke ballerinapakjes en dat is daardoor wat 'truttiger'.

5. De vergelijking tussen Meyerhold en Schlemmer

Kostuum

Het is duidelijk dat het kostuum bij Oskar Schlemmer heel erg belangrijk is. Hij ziet de dans, de muziek, het licht, het decor en het kostuum als gelijkwaardige concurrenten. De kostuums zijn ingewikkeld en de acteur moet zich aanpassen aan het kostuum, waardoor het totaal niet functioneel is. De kostuums hielpen heel erg mee aan de vorm, wat heel erg belangrijk is bij Oskar Schlemmer.

De kostuums van Meyerhold waren juist heel erg functioneel en waren ook niet heel erg belangrijk. De acteur moest goed kunnen bewegen in de kostuums en het moest dus geen 'hindernis' zijn. De acteurs hadden ook allemaal hetzelfde aan, zodat het een collectief was waarbij iedereen gelijk was (erg belangrijk binnen het communisme).

Decor

Ook het decor was heel erg functioneel bij Meyerhold en werd gebruikt als een soort machine. De acteurs moesten deze machine zelf in gang brengen.

Bij Schlemmer is het decor een aanvulling op het kostuum.

Op de eerste afbeelding zie je dat het kostuum van de danser ook als een soort spiraal naar beneden gaat en dat gebeurt ook in het decor. Op de tweede afbeelding zie je dat het decor één kleur is: geel, wat weer een aanvulling heeft op het kostuum van de

danser. Ik heb wel telkens het idee dat de dansers in een soort van doos zitten.

Ik zie dus niet echt overeenkomsten in het decor van Meyerhold en het decor van Schlemmer.

Spel

Zowel bij Meyerhold als bij Schlemmer ontstaat het spel vanuit de beweging. Het gebeurt wel op een andere manier, want bij Meyerhold doet de persoonlijkheid van de acteur er nog wel toe terwijl dat bij Schlemmer niet zo is. Bij Schlemmer maakt de acteur geen contact met het publiek en bij Meyerhold gebeurt dat wel. Zoals ik al vaker heb aangegeven, gaat het bij Schlemmer puur om de vorm en misschien kan je daardoor bijna niet van spel spreken.

Beweging

Bij beide regisseurs is het bewegen heel erg belangrijk en je kan ook een overeenkomst vinden hierin. Je zou beide bewegingsstijlen kunnen vergelijken met machines maar ze hebben hier wel allebei andere redenen voor. Meyerhold gebruikt deze bewegingsstijl, omdat er op deze manier zo economisch mogelijk bewogen kan worden en Schlemmer gebruikt deze bewegingsstijl, omdat het gewoon onmogelijk is om je heel erg soepel te bewegen in de kostuums.

6. Logboek

24 oktober:

Documentaire gekeken van twee uur over Rusland:

3 november:

Onderzoek naar Rusland in de tijd van Meyerhold > tsarenrijk.

4 november:

Gelezen uit het boek 'Revolutionair Rusland 1891-1991 een geschiedenis'. Hoofdstuk 1: het begin > verder onderzoek tsarenrijk.

9 november:

Gelezen uit het boek 'Revolutionair Rusland 1891-1991 een geschiedenis'. Hoofdstuk 1: het begin > verder onderzoek tsarenrijk.

13 november:

Gelezen uit het boek 'Revolutionair Rusland 1891-1991 een geschiedenis'. Tot en met hoofdstuk 5 > begin van de opstand.

14 november:

Gelezen uit het boek 'Revolutionair Rusland 1891-1991 een geschiedenis'. Tot en met hoofdstuk 7 > Rusland onder Lenin.

16 november:

Gelezen uit het boek 'Revolutionair Rusland 1891-1991 een geschiedenis'. Tot en met hoofdstuk > Rusland onder Stalin. Deelonderwerp 1 afgemaakt.

18 november:

Jorrit Has heeft deelonderwerp 1 gecontroleerd en tips gegeven.

24 november:

Deelonderwerp 2 gemaakt.

29 november t/m 15 december:

Begonnen met lezen van het boek 'De acteur atleet van het hart'.

1 december:

PWS bespreking met Justin.

14 december:

PWS bespreking met Justin.

15 december:

Naar HKU bibliotheek en gelezen in 'De stem van het lichaam' (een doctoraalscriptie theaterwetenschap door Janneke Everaars).

16 december:

Gelezen in 'De stem van het lichaam'.

26 december:

Gelezen in 'Meyerhold als theater-genie'.

30 december:

Naar de 'Beurs van Berlage' geweest in Amsterdam en hier een aantal kunstenaars gevonden die te maken hadden met Meyerhold of Schlemmer.

2 januari:

Gelezen in 'Meyerhold als theater-genie', 'Vsevolod Meyerhold' en 'Russische Avant-Garde'. Video's bekeken. Deelonderwerp 3 gemaakt.

Onderzoek gedaan naar Oskar Schlemmer en het Triadisch ballet; video's bekeken, artikelen gelezen etc. Deelonderwerp 4 gemaakt.

3 januari:

Zelf de etude: 'Het werpen van een steen' geoefend en deze gefotografeerd.

8 januari:

Vergelijking tussen Schlemmer en Meyerhold gemaakt.

10 januari:

PWS bespreking met Justin over de voorstelling.

7 februari:

Afspraak gemaakt met de kringloop en foto's gemaakt van de etude 'een klap in het gezicht'.

8 februari:

Apparaten opgehaald bij de kringloop.

10 februari:

Decor in elkaar gezet en aan de tekst gewerkt.

12 februari:

Tekst geschreven, foto's gemaakt voor de poste en het wasmachine filmpje gemaakt.

14 februari:

Goefend met acteurs aan de voorstelling en aan de tekst gewerkt.

De data zijn niet precies, omdat ik eigenlijk elke dag wel even aan mijn PWS zat om inspiratie te krijgen voor mijn eigen voorstelling!

7. Bronnen

Websites:

<http://www.theaterschriftlucifer.nl/beeld/14/loekzonneveld.pdf>
<http://old.meyerhold.ru/en/biography/>
<http://historiek.net/alexandra-fjodorovna-1872-1918/3572/>
<http://historiek.net/thema/nicolaas-ii/>
<http://historiek.net/resten-tsaar-nicolaas-ii-van-rusland-opgegraven/53154/>
<https://www.emaze.com/@AOWTIZWO/Propaganda>
<https://nl.pinterest.com/pin/479633429045835048/>
<https://ejbron.wordpress.com/2012/07/30/linkse-terreur-en-terreurverering-de-bejubelde-genociden-van-de-socialisten-en-communisten/>
https://en.wikipedia.org/wiki/Propaganda_in_the_Soviet_Union#/media/File:Tov_lenin_ochishchaet.jpg
<https://nl.pinterest.com/pin/145663369173507553/>
<http://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view?coll=ngvn&identifier=SFA03%3ASFA022824000>
http://laurensshotman.blogspot.com/2013_11_01_archive.html
<https://nazipropaganda.wordpress.com/makers/de-sovjet-unie/>
<http://dansmagazine.nl/reportage/het-poppenballet-van-oscar-schlemmer>
<file:///C:/Users/Richard/Downloads/Publicatie%20Etcetera%252c%201993-11%252c%20jaargang%2011%252c%20nummer%2043%252c%20p.%2018-23.pdf>
http://theater.uantwerpen.be/etc/page.py?f=1988-05_jg6_nr21-22_66-69.xml
<http://static.digischool.nl/ckv2/moderne/moderne/schlemmer/Mechanische%20balletten.htm>

Beeldmateriaal:

https://www.youtube.com/watch?v=eog8_90id2o
<https://www.youtube.com/watch?v=ju4ETqI2XQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=1VKhnoMLomY>
<https://www.youtube.com/watch?v=EHl0znl6bKs>
<https://www.youtube.com/watch?v=87jErmpIUpA&t=1304s>
<https://www.youtube.com/watch?v=6TZB58Uyr58>

<https://www.youtube.com/watch?v=XBTPReM4Hn8>

Erg veel kunstenaars waarvan ik filmpjes voorbij zag komen en gebruikt heb als inspiratie materiaal

Boeken:

De acteur atleet van het hart door Herman Verbeeck

Vsevolod Meyerhold door Jonathan Pitches

De stem van het lichaam door Janneke Everaars

Meyerhold als theater-genie door Loek Zonneveld

Russische Avant-Garde door het theatermuseum te Amsterdam

Revolutionair Rusland 1891-1991 een geschiedenis door Orlando Figes

Beurs van Berlage inspiratie:

Ali Zanjani

"Just Between" series

8. Plan van aanpak

Doel: mijn eigen stijl verbreden

Hoofdvraag:

Hoe kan ik Meyerholds stijl, mijn eigen stijl en Schlemmers stijl met elkaar verweven tot één voorstelling?

Deelvragen:

Hoe was de tijd waarin Meyerhold leefde? (1874-1940)

Wie was Meyerhold? (biografie van Meyerhold; zijn jeugd, hoe maakte hij carrière etc.)

Wat was Meyerhold's werkwijze? (hoe ging hij met zijn acteurs om, hoe vormde hij een Voorstelling etc.)

Wat is het Triadisch Ballet van Oskar Schlemmer?

Is er een vergelijking met Meyerhold's stijl en Oskar Schlemmer's stijl?

Wat is biomechanica?

Werkwijze:

- Een klein historisch onderzoek naar de tijd waarin Meyerhold leefde (1874-1940)
- Een historisch onderzoek naar Meyerhold's zijn achtergrond en werkwijze
- Moderne en de originele voorstellingen van Meyerhold bekijken op video
- **Naar een hedendaagse voorstelling gaan in de stijl van Meyerhold??**
- Een klein onderzoekje via filmbeelden van Oskar Schlemmer
- Een eigen voorstelling maken van maximaal 10 minuten; mijn stijl (zie oerol en kunstbende stukje) en Meyerhold's stijl.

Aan het einde wil ik voor mezelf een kleine enquête laten invullen door het publiek om te kijken of mijn doel bereikt is.

Informatiebronnen:

Videobeelden, **een hedendaagse voorstelling van Meyerhold**, archief??, boeken (van de bibliotheek over Meyerhold), internetsites, **een interview met een hedendaagse regisseur die in Meyerhold's stijl werkt.**

Presentatievorm:

Voorstelling in het theater.

Tijdsplan:

Informatie verzamelen over de tijd waarin Meyerhold leefde: 5u (okt)

Informatie verzamelen over Meyerhold's leven: 5u (okt, half nov)

Informatie verzamelen over de werkwijze van Meyerhold: 15u (half nov, dec)

Informatie verzamelen over Oskar Schlemmer en een vergelijking maken: 5u (dec)

Een voorstelling maken: 15u (jan, half feb)